

Arbets sökande med ekonomiskt bistånd

© Arbetsförmedlingen
Författare: Jennica Alsén
Datum: 2021-05-20
Diarienummer: Af-2021/0019 5284
Arbetsförmedlingen analys 2021:12

Innehåll

Sammanfattning	4
1 Inledning	5
2 Bakgrund	5
2.1 Samverkan kring arbets sökande med ekonomiskt bistånd	5
2.2 Försörjningskällans betydelse för jobbchansen.....	7
3 Vilka får ekonomiskt bistånd och varför?.....	8
3.1 Arbetslöshet det vanligaste försörjningshindret.....	8
3.1 Unga och utrikes födda överrepresenterade.....	8
3.2 40 procent fick långvarigt bistånd	9
4 Hur många får ekonomiskt bistånd?	10
4.1 Knappt 120 000 biståndsmottagare med arbetslöshet som försörjningshinder	10
4.2 Oklara effekter av Coronapandemin.....	11
5 Hur stor andel av de arbets sökande uppbär ekonomiskt bistånd?.....	11
5.1 Stora lokala och regionala skillnader.....	12
5.2 Samvariation mellan andelen biståndsmottagare och andelen arbets sökande med svag konkurrensförmåga	13
6 Avslutande kommentarer	14

Sammanfattning

Ekonomiskt bistånd regleras i Socialtjänstlagen och kan beviljas den som inte kan försörja sig själv och sin familj. Det är kommunen som handlägger och beslutar i ärenden om ekonomiskt bistånd. Omkring hälften av alla vuxna som får ekonomiskt bistånd får det på grund av arbetslöshet. Dessa individer ska i regel vara inskrivna vid Arbetsförmedlingen för att beviljas bistånd.

Unga och utrikes födda är överrepresenterade bland mottagare av ekonomiskt bistånd. Under 2019 var nära tre av fyra biståndsmottagare med arbetslöshet som primärt försörjningshinder utrikes födda. I åldersgruppen 20–24 år fick 3 procent ekonomiskt bistånd med anledning av arbetslöshet, vilket kan jämföras med 2 procent i åldern 18–64 år.

Knappt 120 000 vuxna fick ekonomiskt bistånd med anledning av arbetslöshet under 2019. Grovt uppskattat utgör detta nära var femte arbetsökande (öppet arbetslös eller i program) hos Arbetsförmedlingen. Det tycks dock finnas stora variationer över landet vilket kan medföra ett behov av lokala analyser.

På kommunnivå finns en samvariation mellan andelen biståndsmottagare i befolkningen och andelen arbetsökande hos Arbetsförmedlingen som bedöms ha en svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. Utrikes födda är en drivande faktor i denna samvariation.

Coronapandemin riskerar att medföra ett ökat behov av ekonomiskt bistånd och att fler kan komma att behöva ekonomiskt bistånd under längre tid. Socialstyrelsen bedömer dock att effekterna av pandemin hittills är oklara. Utvecklingen varierar också över landet.

Att stödja arbetslösa med ekonomiskt bistånd att uppnå egen försörjning är en viktig uppgift för såväl Arbetsförmedlingen som kommunen, var för sig och i samverkan. Kunskapsläget är dock mycket begränsat, exempelvis avseende vilka insatser som leder till egen försörjning för målgruppen, vilken typ av samverkan som är effektiv och hur försörjningskällan påverkar vilka insatser de arbetsökande får ta del av. Frågorna är angelägna att undersöka då större insikt kan bidra till att bryta bidragsberoende och förhindra långtidsarbetslöshet hos individer med en svag förankring på arbetsmarknaden.

1 Inledning

Många individer som uppbär ekonomiskt bistånd¹ enligt socialtjänstlagen (2001:453) är även kunder hos Arbetsförmedlingen. Detta gäller framför allt individer vars behov av ekonomiskt bistånd beror på arbetslöshet. För dessa individer är biståndet i regel villkorat med aktivt arbetsökande.

Att stödja arbetsökande med ekonomiskt bistånd att uppnå egen försörjning är en viktig uppgift för såväl Arbetsförmedlingen som kommunerna och ibland behövs samverkan kring dessa kunder. Det saknas dock författningsstöd för systematiserad uppföljning av gemensamma kunder och därför är det inte känt hur många av Arbetsförmedlingens kunder som uppbär ekonomiskt bistånd eller hur många med ekonomiskt bistånd som också är inskrivna vid Arbetsförmedlingen.

Antalet gemensamma kunder kan vara en faktor att ta hänsyn till vid verksamhetsplanering och resursfördelning. Det skulle möjligtvis också kunna ge en indikation på vilka typer av insatser för arbetsökande det finns behov av. Även om inte alla gemensamma kunder medför ett behov av samverkan kan volymerna även vara ett inspel i reformeringen av Arbetsförmedlingen, planeringen av myndighetens lokala närvaro samt de samverkansstrukturer som formas tillsammans med landets kommuner. Detta berör också fristående aktörer eftersom dessa i allt högre utsträckning ska leverera arbetsmarknadspolitiska insatser och därmed sannolikt kommer bli naturliga samverkanspartners även för kommunerna.

Denna rapport syftar till att uppskatta hur många av de arbetsökande inskrivna vid Arbetsförmedlingen som uppbär ekonomiskt bistånd enligt Socialtjänstlagen samt om det finns lokala och regionala variationer. Vidare utforskar rapporten vilka bakgrundsfaktorer som karaktäriserar individer som uppbär ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Rapporten ger också en kort bakgrund till ekonomiskt bistånd som försörjningskälla vid arbetslöshet samt behovet av samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna.

2 Bakgrund

2.1 Samverkan kring arbetsökande med ekonomiskt bistånd

Att stödja arbetsökande med ekonomiskt bistånd att uppnå egen försörjning är en viktig gemensam uppgift för Arbetsförmedlingen och kommunerna.

Ansvarsfördelningen kan dock uppfattas som otydlig. Staten har huvudansvaret för genomförandet av arbetsmarknadspolitiken och arbetslösa ska, oaktat försörjnings sätt, få stöd av Arbetsförmedlingen. Samtidigt är det kommunerna som beslutar och betalar ut ekonomiskt bistånd till arbetslösa som inte omfattas av a-

---

¹ Ekonomiskt bistånd består av försörjningsstöd och stöd till livsföringen i övrigt. Försörjningsstöd ska täcka den löpande försörjningen och avser skäligen kostnader för till exempel livsmedel, kläder och boende. I livsföringen i övrigt ingår till exempel kostnader för barnomsorg, läkarvård och medicin. 2019 utbetalades 11,3 miljarder kronor i ekonomiskt bistånd från 284 kommuner varav 95 procent var i form av försörjningsstöd.

kassa eller aktivitetsstöd. Därmed är det också kommunerna som ytterst ställer krav på arbetslösa med ekonomiskt bistånd. Detta medför också en uppenbar risk att arbets sökande hanteras olika beroende på försörjningskälla. En del arbets sökande får dessutom ersättning från både stat och kommun, exempelvis vid otillräcklig a-kassa eller otillräckligt aktivitetsstöd/etableringsersättning.

Vidare finns en risk att Arbetsförmedlingen och kommunen gör olika bedömning kring huruvida den arbets sökande står till arbetsmarknadens förfogande. Även om arbetslöshet bedöms vara det huvudsakliga försörjningshindret kan det också finnas andra hinder, såsom sociala svårigheter. Arbetsförmedlingen kan bedöma att en biståndsmottagare som hänvisats till myndigheten inte står till arbetsmarknadens förfogande eller står så långt ifrån arbetsmarknaden att hen först är i behov av kommunala insatser för att på sikt kunna tillgodogöra sig Arbetsförmedlingens insatser. För kommunerna är minskade kostnader för försörjningsstöd en stark drivkraft för att få biståndsmottagare att ta del av arbetsmarknadspolitiska program (och därmed erhålla aktivitetsstöd). På motsvarande sätt kan de resurser som tas i anspråk för arbets sökande som står mycket långt ifrån arbetsmarknaden utgöra incitament för Arbetsförmedlingen att låta kommunen ansvara för individens aktivering.

Socialtjänstlagen anger tre huvudsakliga områden som kräver samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna avseende personer med ekonomiskt bistånd:

- Arbetsförmedlingen har *uppgiftsskyldighet* gentemot kommunerna avseende information för handläggning av ekonomiskt bistånd.²
- Kommunen ska *samråda* med Arbetsförmedlingen innan den anvisar en biståndstagare till en praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.³
- Vid behov av *samordning* av Arbetsförmedlingens och kommunens insatser för att individen så snabbt som möjligt ska uppnå egen försörjning.⁴

Kommunens behov av information för att kunna handlägga ett ärende om ekonomiskt bistånd ska i regel kunna tillgodoses genom den digitala tjänsten AFLI.⁵ Samråd enligt socialtjänstlagen fordrar dock mer information och kräver dessutom individens samtycke. En mer fördjupad samverkan är aktuellt vid behov av att samordna kommunala och arbetsmarknadspolitiska insatser. Det kan handla om att klargöra den arbets sökandes behov och förutsättningar samt att skapa en gemensam bild av vilka insatser som är mest lämpliga för individen och vilken aktör som kan tillhandahålla dessa.

---

² 11 kap. 11 a § socialtjänstlagen (2001:453).

³ 4 kap. 4 § socialtjänstlagen (2001:453).

⁴ 3 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453). Se även prop. 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen, s.72–73.

⁵ Arbetsförmedlingen lämnar information (AFLI) får bara användas för handläggning av ärenden som gäller ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453). Anslutning sker via Försäkringskassans digitala tjänst SSBTEK (sammansatt bastjänst ekonomiskt bistånd).

2.2 Försörjningskällans betydelse för jobbchansen

Långtidsutredningen 2011 lyfte en rad problem med ekonomiskt bistånd som ersättningsform för arbetslösa. Bland annat att behovsprövad ersättning innebär att det saknas kortsiktiga ekonomiska incitamenten för arbete vilket medför höga tröskeleffekter för en biståndstagare att ta ett arbete. Ekonomiskt bistånd saknar också de tydliga villkor och avtrappning av ersättning som finns i arbetslöshetsförsäkringen. Utredningen menar på att detta riskerar att försvåra inträdet på arbetsmarknaden för vissa grupper, primärt ungdomar och nyanlända invandrare som saknar svensk arbetslivserfarenhet och därför inte kvalificerar sig för a-kassa.⁶

På liknande sätt är det möjligt att ekonomiskt bistånd utgör en tröskel för deltagande i arbetsmarknadspolitiska program eftersom försörjningsstödet minskas med motsvarande belopp som aktivitetsstödet utgör. Detta, i kombination med förekomsten av relativt omfattande kommunala arbetsmarknadsinsatser som bedrivs jämte de statliga, skulle kunna medföra att arbetsökande med ekonomiskt bistånd tar del av Arbetsförmedlingens insatser i lägre utsträckning än andra arbetsökande.⁷ Samtidigt har Arbetsförmedlingen i uppdrag att prioritera de som står långt ifrån arbetsmarknaden.⁸

2013 trädde en ändring i Socialtjänstlagen ikraft vilket innebar att 25 procent av nettoinkomst av anställning under vissa förutsättningar kan undantas vid prövning av ekonomiskt bistånd.⁹ Syftet med den så kallade jobbstimulansen var att det ska löna sig för personer som uppbär ekonomiskt bistånd att ta ett arbete eller att utöka befintlig arbetstid.¹⁰ En uppföljning från 2016 som genomfördes av Socialstyrelsen visade att det var en liten andel av biståndsmottagarna som tagit del av jobbstimulansen (färre än 2 procent). Socialstyrelsen identifierade också en viss inlåsnings effekt i och med att individer med egna inkomster över försörjningsstödsnivån kan fortsätta att ta emot ekonomiskt bistånd istället för att avslutas inom ekonomiskt bistånd. Sammantaget gjordes bedömningen att reformen haft liten inverkan på biståndsmottagares övergångar till arbete och utökade arbetstider.¹¹

I budgetpropositionen för 2021 föreslås en utökning av jobbstimulansen där 50 procent av arbetsinkomsten ska kunna undantas vid prövning av ekonomiskt bistånd. Vidare föreslås att en statlig utredning ska undersöka möjligheter att öka drivkraften

⁶ SOU 2011:11. Långtidsutredningen 2011 – Huvudbetänkande. 2011-02-02.

⁷ Två studier från 2011 visade på ett lägre deltagande i Arbetsförmedlingens program för arbetsökande med ekonomiskt bistånd (omkring 10–15 procentenheter) jämfört med andra grupper av arbetsökande, även då hänsyn tagits till skillnader grupperna emellan (såsom ålder, utbildningsbakgrund och inskrivningstid). Skillnaderna avsåg nästan enbart deltagande i Jobb- och utvecklingsgarantin. Resultaten bör tolkas med försiktighet, bland annat eftersom studierna inkluderade samtliga individer med ekonomiskt bistånd som var inskrivna vid Arbetsförmedlingen, och kan därför ha inkluderat biståndsmottagare med andra primära försörjningshinder än arbetslöshet. Därutöver avser urvalet individer inskrivna vid Arbetsförmedlingen under 2009 och aktualiteten i resultaten är därför tveksam. Mörk 2011, *Från försörjningsstöd till arbete – Hur kan vägen underlättas?* i Bilaga 11 till SOU 2011:2 samt Mörk och Liljeberg 2011, *Fattig, sjuk och arbetslös – en beskrivning av personer i kläm mellan stat och kommun*, Rapport 2011:17, IFAU.

⁸ 2 § förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

⁹ 4 kap. 1b § socialtjänstlagen (2001:453).

¹⁰ Prop. 2012/12:94 Jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet.

¹¹ Socialstyrelsen, 2016. *Jobbstimulans inom ekonomiskt bistånd - En uppföljning*. Artikelnummer 2016-1-4.

till arbete för personer med försörjningsstöd samt möjligheter att göra försörjningsstödet beskattningsbart för att minska marginaleffekterna.¹²

3 Vilka får ekonomiskt bistånd och varför?

Bland vuxna mottagare av ekonomiskt bistånd under 2019 var 53 procent män och 47 procent kvinnor.

3.1 Arbetslöshet det vanligaste försörjningshindret

Den vanligaste orsaken till behovet av ekonomiskt bistånd är sedan 2010, då data började samlas in, arbetslöshet. 52 procent av de manliga biståndsmottagarna och 51 procent av de kvinnliga hade under 2019 arbetslöshet som primärt försörjningshinder.¹³

Arbetslöshet som försörjningshinder innebär att individen har arbetsförmåga på heltid eller deltid samt står till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär i regel att individen ska vara inskriven på Arbetsförmedlingen och vara aktivt arbetssökande för att ha rätt till ekonomiskt bistånd.¹⁴ I kategorin arbetslösa ingår också nyanlända arbetslösa som omfattas av lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och som behöver ekonomiskt bistånd i avvaktan på eller på grund av otillräcklig etableringsersättning.

Det näst vanligaste arbetshindret 2019 var sociala skäl. Hit räknas personer som inte står till arbetsmarknadens förfogande och som socialtjänsten bedömer har nedsatt arbetsförmåga eller vars arbetsförmåga inte är klarlagd. Sociala skäl var något vanligare bland männen (17 procent) än bland kvinnorna (14 procent). Det tredje mest förekommande försörjningshindret var sjukskriven med läkarintyg, vilket var något vanligare bland kvinnorna (14 procent) än bland männen (9 procent).^{15 16}

3.1 Unga och utrikes födda överrepresenterade

Utrikes födda¹⁷ är överrepresenterade bland mottagare av ekonomiskt bistånd. 2019 utgjorde utrikes födda 20 procent av Sveriges befolkning samtidigt som 64 procent av alla vuxna biståndsmottagare under 2019 var utrikes födda. Bland vuxna biståndsmottagare med arbetslöshet som försörjningshinder var andelen utrikes

¹² Prop. 2020/21:1 Budgetpropositionen för 2021.

¹³ Socialstyrelsen, 2020. *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2019*. Art.nr: 2020-10-6965.

¹⁴ Kraven på den som söker ekonomiskt bistånd med anledning av arbetslöshet specificeras i Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd och har formats genom förarbeten och rättspraxis med en nära koppling till de krav som ställs på arbetslösa som får ersättning via arbetslöshetsförsäkringen, se prop. 2015/16:136.

¹⁵ Övriga försörjningshinder är sjuk- eller aktivitetsersättning, pension eller äldreförsörjningsstöd, ensamkommande ungdom (18–20, gymnasiestuderande), föräldraledig, arbetar deltid, arbetar heltid samt utan försörjningshinder.

¹⁶ Socialstyrelsen, 2020. *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2019*. Art.nr: 2020-10-6965.

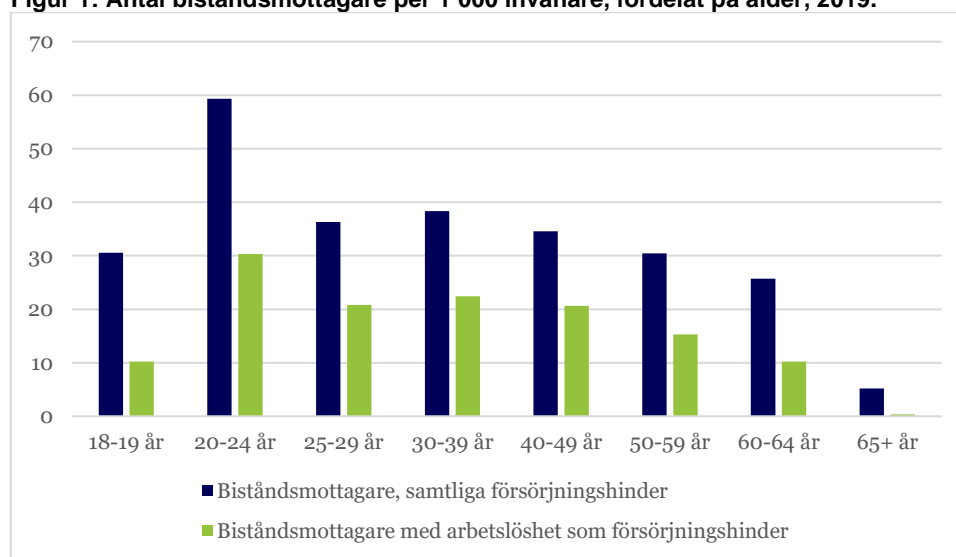
¹⁷ Personer folkbokförda i Sverige som är födda i ett annat land.

födda 74 procent. Bland de utrikes födda biståndsmottagarna med försörjningshinder arbetslöshet var 51 procent män och 49 procent kvinnor.¹⁸

Förekomsten av biståndsmottagare varierar också i olika åldersgrupper (figur 1). I befolkningen 18–64 år uppbar 36 personer per 1 000 invånare ekonomiskt bistånd någon gång under 2019. Motsvarande siffra för biståndsmottagare med arbetslöshet som försörjningshinder var 20 personer per 1 000 invånare. I åldersgruppen 20–24 år mottog 59 av 1 000 invånare ekonomiskt bistånd (samtliga försörjningshinder) och 30 av 1 000 invånare var biståndsmottagare med anledning av arbetslöshet.

Figur 1: Antal biståndsmottagare per 1 000 invånare, fördelat på ålder, 2019.

Källa: Egen beräkning baserad på data från SCB (Statistikdatabasen, Folkmängden efter ålder och kön. År 1860 – 2020) samt Socialstyrelsen (*Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2019*, Tabell 3. Antal vuxna biståndsmottagare efter vanligast förekommande försörjningshinder och ålder, per år, 2010–2019).

3.2 40 procent fick långvarigt bistånd

Socialstyrelsen klassar en biståndstid på minst 10 månader som långvarigt bistånd. 40 procent av de vuxna biståndsmottagarna (samtliga försörjningshinder) fick ekonomiskt bistånd i minst 10 månader under 2019. Könsfördelningen bland dessa var jämn medan två tredjedelar var utrikes födda.¹⁹ Andelen med långvarigt bistånd bland personer med arbetslöshet som försörjningshinder framgår inte av Socialstyrelsens statistik men dessa erhöi i genomsnitt ekonomiskt bistånd i knappt 7 månader av året.

Den genomsnittliga biståndstiden avser enbart perioder under 2019 och fångar inte biståndstid som pågick innan 2019 eller biståndstid som sträcker sig längre än 2019. Den genomsnittliga tiden som en individ uppbar ekonomiskt bistånd kan därför antas vara längre än vad som angetts ovan.

¹⁸ Socialstyrelsen, 2020. *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2019*, bilaga: tabell 7. Art.nr: 2020-10-6965.

¹⁹ Socialstyrelsen, 2020. *Statistik om ekonomiskt bistånd 2019*. Art.nr: 2020-6-6808.

4 Hur många får ekonomiskt bistånd?

Behovet av ekonomiskt bistånd varierar kraftigt mellan olika kommuner visar statistik från Socialstyrelsen. Snittet för riket 2019 var 3,7 procent av den totala befolkningen. I de kommuner som hade störst behov mottog över 10 procent av invånarna ekonomiskt bistånd, jämfört med mindre än 1 procent i kommunerna med minst behov. Motsvarande skillnader kan observeras inom Göteborg och Stockholm där statistiken även redovisas på stadsdelsnivå.²⁰

Knappt 231 000 vuxna fick ekonomiskt bistånd någon gång under 2019. Det var fjärde året i rad som antalet vuxna biståndsmottagare minskade. Drygt hälften av de vuxna biståndsmottagarna hade arbetslöshet som främsta försörjningshinder.²¹

4.1 Knappt 120 000 biståndsmottagare med arbetslöshet som försörjningshinder

Drygt 119 000 vuxna fick någon gång under 2019 ekonomiskt bistånd med anledning av arbetslöshet. Det var det lägsta antalet sedan 2012. I genomsnitt rörde det sig om cirka 67 500 biståndsmottagare varje månad. Drygt hälften av de arbetslösa biståndsmottagarna saknade annan ersättning, medan cirka en tredjedel hade otillräcklig ersättning. 13 procent hade otillräcklig, eller väntade på, etableringsersättning (tabell 1).

Tabell 1: Vuxna biståndsmottagare med arbetslöshet som försörjningshinder, 2019.¹

Försörjningshinder	Antal unika individer 2019	Andel av samtliga med försörjningshinder arbetslös	Antal individer snitt/mån 2019	Genomsnittlig biståndstid (månader)
Arbetslöshet, samtliga	119 323	100%	67 559	6,8
Otillräcklig ersättning*	39 659	33%	21 553	6,5
Väntar på ersättning*	32 48	3%	1611	6,0
Saknar ersättning	60 732	51%	37 020	7,3
Otillräcklig etableringsersättning	10 457	9%	5 435	6,2
Väntar på etableringsersättning	5227	4%	1940	4,5

*Exklusive etableringsersättning.

Källa: Socialstyrelsen. *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2019*, bilaga: tabell 3 och tabell 4. Årsstatistiken avser samtliga individer som fått ekonomiskt bistånd någon gång under året. Det kan alltså omfatta individer som fått bistånd i en månad såväl som under hela året. Månadsstatistiken anger antalet biståndsmottagare varje enskild månad. Månadsstatistiken har ett större bortfall och uppdateras i efterhand. Den är därför inte helt jämförbar med årsstatistiken och bör tolkas med viss försiktighet.

På kommunnivå under 2019 varierade andelen vuxna individer som någon gång under året fick ekonomiskt bistånd med anledning av arbetslöshet mellan 0,2 och 3,3

²⁰ Socialstyrelsen, 2020. *Statistik om ekonomiskt bistånd 2019*. Art.nr: 2020-6-6808.

²¹ Socialstyrelsen, 2020. *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2019*, bilaga: Tabell 2. Art.nr: 2020-10-6965.

procent av kommunens totala befolkning.²² Sett till antalet biståndsmottagare i genomsnitt per månad var variationen mellan olika kommuner 0,1 till 1,9 procent av befolkningen.

4.2 Oklara effekter av Coronapandemin²³

Den ökade arbetslösheten som Coronapandemin medfört kan innebära att fler individer har behov av ekonomiskt bistånd. Det finns också en risk att fler kan komma att behöva ekonomiskt bistånd under längre tid om återinträde på arbetsmarknaden försvåras. Socialstyrelsen bedömer dock att utvecklingen är svår att prognostisera. Dels på grund av en naturlig fördröjning av behovet av ekonomiskt bistånd eftersom det förutsätter att individen först har sökt andra bidrag och ersättningar samt att egna tillgångar är förbrukade. Dels för att arbetsmarknads- och utbildningspolitiska insatser samt generösare regler för a-kassa kan påverka utvecklingen.

En ökning av antalet biståndsmottagare kunde konstateras under perioden januari-oktober 2020 jämfört med motsvarande period 2019. Ökningen började dock redan under 2019 och Socialstyrelsen bedömer därför att effekten av pandemin är oklar. I november 2020 syns ett trendbrott med färre biståndsmottagare än november 2019.

På riksnivå var antalet vuxna biståndsmottagare 3 procent fler i juni 2020 jämfört med juni 2019. Utvecklingen varierar dock i landet. I Västerbottens län var antalet vuxna biståndsmottagare drygt 8 procent färre i juni 2020 jämfört med juni 2019, medan motsvarande förändring för Gotlands län var 12 procent fler biståndsmottagare. I november 2020 noteras en minskning på 0,6 procent för riket jämfört med november 2019 med en spridning på drygt 8 procent färre vuxna biståndsmottagare i Västerbottens län och drygt 9 procent fler i Kronoberg län.

Andelen biståndsmottagare som är inrikes födda har ökat något under 2020 jämfört med 2019. Ingen ökning av ungdomar (18–24 år) med ekonomiskt bistånd kan noteras varken under sommarmånaderna eller hösten 2020 jämfört med motsvarande perioder 2019.

5 Hur stor andel av de arbets sökande upp bär ekonomiskt bistånd?

För att bedöma hur stor andel av de arbets sökande som upp bär ekonomiskt bistånd har antalet biståndsmottagare med arbetslöshet som försörjningshinder ställts i

---

²² Baseras på folkmängd (samtliga åldrar) i kommunen, juli 2019 samt antal unika individer som upp bär ekonomiskt bistånd (försörjningshinder arbetslös) någon gång under 2019.

²³ Socialstyrelsen. *Utvecklingen av ekonomiskt bistånd i spåren av covid-19*. Faktablad 1–3, 2020-09-24, 2020-11-05 och 2021-02-25.

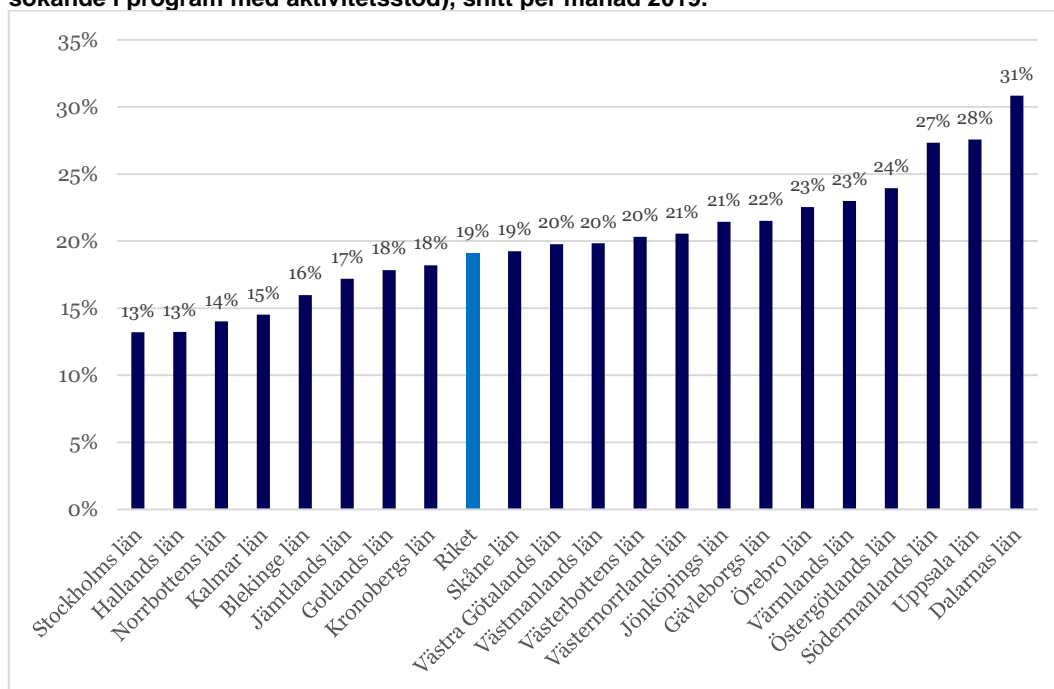
relation till antalet arbetsökande på Arbetsförmedlingen. Detta bör betraktas som grova uppskattningar.

Arbetslösa hos Arbetsförmedlingen avser sökandekategorierna öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd. Arbetsökande med försörjningsstöd kan återfinnas i fler kategorier av inskrivna. Exempelvis kan en individ som har en anställning med stöd samtidigt uppbära försörjningsstöd, men denne bör då i ärendet om ekonomiskt bistånd inte vara klassad som arbetslös. Det kan även finnas individer med andra försörjningshinder än arbetslöshet inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Exempelvis kan personer med försörjningshinder *sociala skäl* vara i behov av utredning av arbetsförmåga, arbetsträning etcetera. Då *sociala skäl* per definition innebär att biståndsmottagaren inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande har denna grupp exkluderats från beräkningarna i denna rapport.

5.1 Stora lokala och regionala skillnader

Antalet arbetslösa biståndsmottagare i relation till antalet arbetslösa inskrivna på Arbetsförmedlingen under 2019 ger ett snitt för riket på 19 procent med en spridning på 13–31 procent på länsnivå (figur 2).

Figur 2: Vuxna mottagare av ekonomiskt bistånd med arbetslöshet som försörjningshinder, i förhållande till arbetsökande inskrivna på Arbetsförmedlingen (öppet arbetslösa eller sökande i program med aktivitetsstöd), snitt per månad 2019.

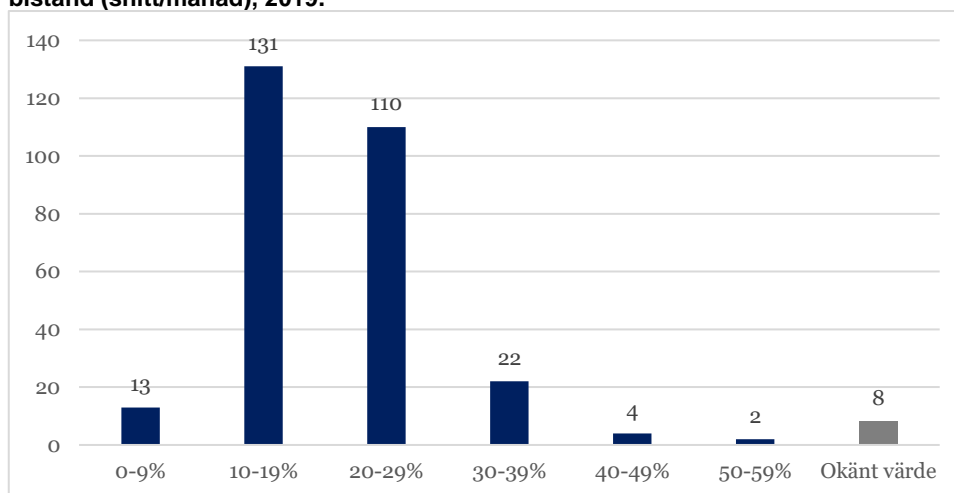

Källa: Egen beräkning baserad på data från Arbetsförmedlingens datalager samt Socialstyrelsens årsdatabas för ekonomiskt bistånd (Ekonomiskt bistånd, Antal vuxna biståndsmottagare, Båda könen, Arbetslös/saknar etableringsersättning (2017-), Sökande alt. medsökande av ekonomiskt bistånd, Ålder: 18-65+, 2019).

En motsvarande beräkning på kommunnivå ger en spridning på 3–52 procent (figur 3). Omkring hälften av kommunerna har en andel som motsvarar snittet för riket (19

procent) eller lägre, medan omkring hälften har en uppskattad andel som ligger över snittet för riket. 85 procent av kommunerna låg i spannet 10–29 procent.

Figur 3: Antal kommuner fördelat på uppskattad andel arbets sökande med ekonomiskt bistånd (snitt/månad), 2019.

Källa: Egen beräkning baserad på data från Arbetsförmedlingens datalager samt Socialstyrelsens månadsdatabas för ekonomiskt bistånd (Ekonomiskt bistånd, Antal vuxna biståndsmottagare, Båda könen, Arbetslös/saknar etableringsersättning 2017-, Sökande alt. medsökande av ekonomiskt bistånd, Ålder: 18-65+, 2019).

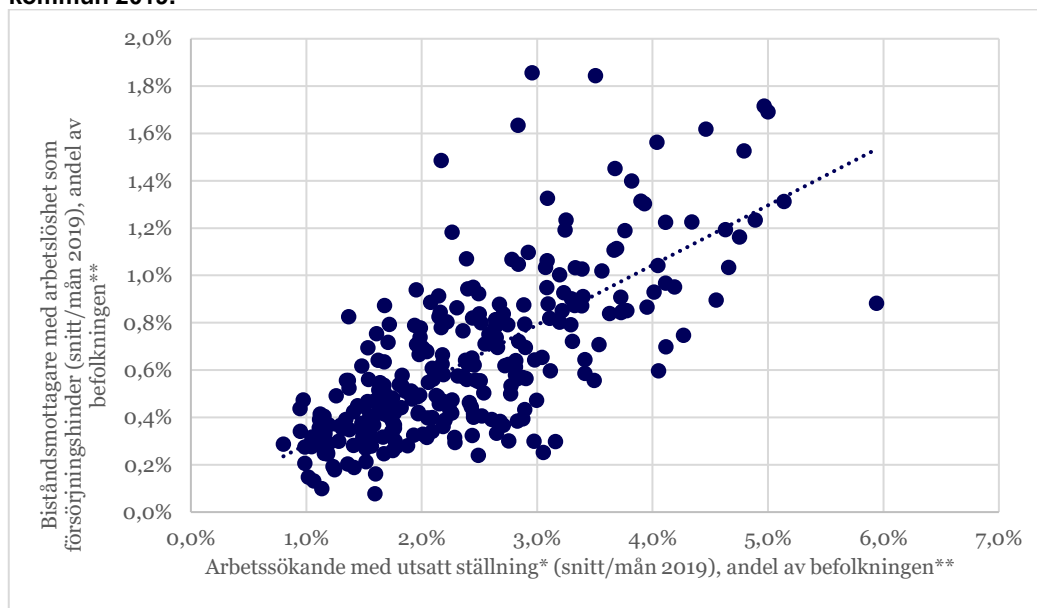
En jämförelse mellan november månad 2019 och november månad 2020 tyder på en minskning av andelen arbets sökande med ekonomiskt bistånd med 3 procentenheter för riket, från 19 till 16 procent. En förklaring till det kan vara att andelen arbetslösa som har a-kassa har ökat till följd av Coronapandemin.

5.2 Samvariation mellan andelen biståndsmottagare och andelen arbets sökande med svag konkurrensförmåga

Arbetsförmedlingen bedömer att vissa grupper av arbets sökande har svagare konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. Detta är arbets sökande som har en funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga, är äldre än 55 år, saknar gymnasieutbildning eller är födda utanför Europa. 2019 tillhörde tre av fyra arbets sökande dessa grupper.

Det tycks finnas en samvariation mellan andelen biståndsmottagare och andelen inskrivna på Arbetsförmedlingen med svag konkurrensförmåga (figur 4). Det genomsnittliga antalet arbets sökande med svag konkurrensförmåga per månad 2019 ger en variation på 0,8 till 5,9 procent av befolkningen.

Figur 4: Andel vuxna biståndsmottagare (försörjningshinder arbetslöshet) av befolkningen i förhållande till andel arbetsökande med svag konkurrensförmåga av befolkningen, per kommun 2019.

*Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd. Med svag konkurrensförmåga avses arbetsökande med en eller flera av följande karaktäristika; funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga, är äldre än 55 år, saknar gymnasieutbildning eller är födda utanför Europa.

** Kommunens folkmängd (alla åldrar) i juli 2019.

Källa: Socialstyrelsen, *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2019*, bilaga: tabell 9 samt SCB, statistikdatabasen Folkmängden per månad efter region, ålder och kön, år 2000M01 - 2020M12.

6 Avslutande kommentarer

Arbetsförmedlingen har ett tydligt uppdrag att prioritera arbetsökande som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden. Eftersom försörjningen vid arbetslöshet i stor utsträckning är kopplad till tidigare grad av förankring på arbetsmarknaden är det rimligt att anta att arbetsökande vars försörjningskälla utgörs av ekonomiskt bistånd generellt sett står längre ifrån arbetsmarknaden än arbetsökande med a-kassa.

Coronapandemin riskerar att medföra att fler individer är i behov av ekonomiskt bistånd och under längre tid. Samtidigt kan andelen arbetsökande med ekonomiskt bistånd minska till följd av att fler individer med a-kassa skrivs in på Arbetsförmedlingen. Effekterna av pandemin är ännu svårbedömda men hur arbetsmarknaden utvecklas närmsta tiden samt effekterna av olika politiska stödåtgärder är sannolikt av stor betydelse.

Det är viktigt att det är den arbetsökandes behov och inte försörjningskällan som är styrande i vilka insatser som erbjuds de arbetsökande. Detta gäller såväl Arbetsförmedlingens insatser som kommunala insatser och för detta krävs en väl fungerande samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna. I synnerhet individer med långvarigt bistånd kan antas stå längre ifrån arbetsmarknaden och vara i behov av samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunen för att uppnå egen försörjning. Andelen arbetsökande som uppskattas ha ekonomiskt bistånd

varierar kraftigt mellan olika kommuner. Sannolikt innebär detta att de arbetsökandes behov samt behovet av lokal samverkan varierar mellan olika arbetsförmedlingsenheter. Det kan därför behövas lokala behovsanalyser.

På kommunnivå tycks det finnas en samvariation mellan förekomsten av biståndsmottagare med arbetslöshet som primärt försörjningshinder och arbetsökande som Arbetsförmedlingen bedömer har en svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. En drivande faktor i detta kan vara födelseland då utomeuropeiskt födda räknas till gruppen med svagare konkurrensförmåga och tre av fyra biståndsmottagare med arbetslöshet som försörjningshinder är utrikes födda, dock inte enbart utomeuropeiskt födda. Vad gäller ålder är förhållandet dock det motsatta. Personer över 55 år räknas till gruppen med svagare konkurrensförmåga medan det främst är personer i yngre åldersgrupper som förekommer bland mottagarna av ekonomiskt bistånd. Det är möjligt att funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och avsaknad av gymnasieutbildning bland yngre biståndsmottagare är drivande i samvariationen.

Avslutningsvis kan det konstateras att kunskapsläget är mycket begränsat avseende arbetsökande med ekonomiskt bistånd. Det gäller allt ifrån hur många individer som Arbetsförmedlingen och kommunerna har en mer fördjupad samverkan kring, till vilka insatser som leder till egen försörjning för målgruppen och vilken typ av samverkan som är effektiv. En större insikt i dessa frågor skulle kunna bidra i arbetet med att bryta bidragsberoende och förhindra långtidsarbetslöshet hos individer med en svag förankring på arbetsmarknaden. Därav finns ett behov av fortsatta studier inom området.